

Spolupráce malých obcí v Česku: pěkné sny a tvrdá realita

Pavel Chromý a kol.

Venkov 2024

Praha 31. 1. 2024

„Úvod“ úvodu

Spolupráce neboli **kooperace** je druh sociální **interakce**.

(Jedná se o základní formu sociálního chování organismů. Není tedy typická jen pro člověka.)

Spolupráce znamená **společné úsilí** zaměřené na dosažení prospěchu všech, kteří se na něm podílejí.

Opakem spolupráce je **konkurence** nebo dokonce přímo **soupeření**.

Spolupráci lidí může rozvíjet vidina trestu. Též víra ve všemocného a vševědoucího Boha (božstva) a v posmrtný život pomáhá rozvoji spolupráce a spravedlivému jednání s druhými... Větší tým však nemusí znamenat rozvoj, ale spíše podporuje konzervativní přístup.

Vhodnější než **negativní motivace** je přirozeně **pozitivní motivace** ke spolupráci. Může se např. jednat o **finanční motivaci**, získání **důvěry** spolupracující osoby, vhodně vedený **dialog** apod.

Úvod

Spolupráce (malých) obcí

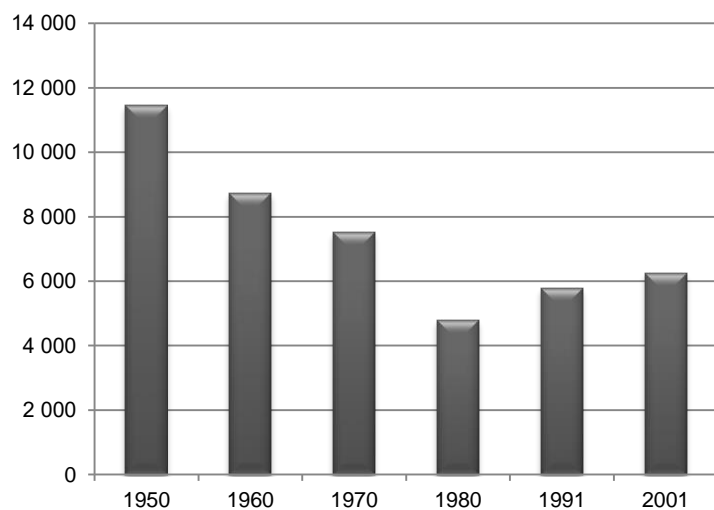
- Jak se utvářela, utváří a bude utvářet?
- Kteří aktéři/subjekty se podílejí na utváření spolupráce?
- Které hodnoty se spolupráci přisuzují?
- Jakými významy pojem „spolupráce“ obdařují?
- Kdo a s kým by měl či mohl spolupracovat?
- Existují platformy pro formování a rozvoj vzájemné spolupráce aktérů/subjektů?

vynucená – vynutitelná – formální – faktická – dobrovolná – „přirozená“

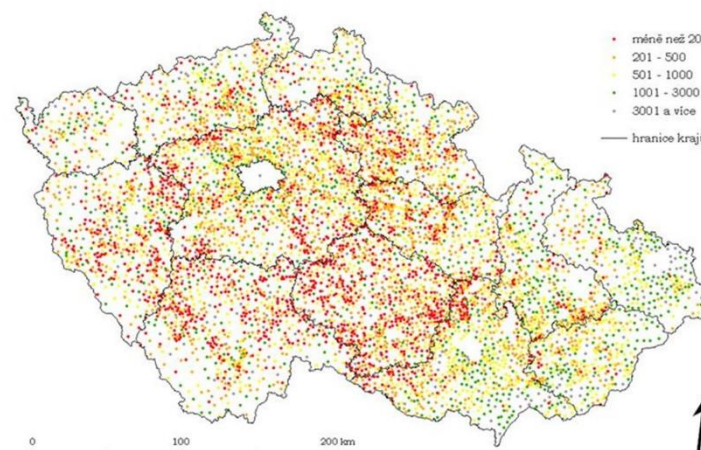

Malé obce = problém

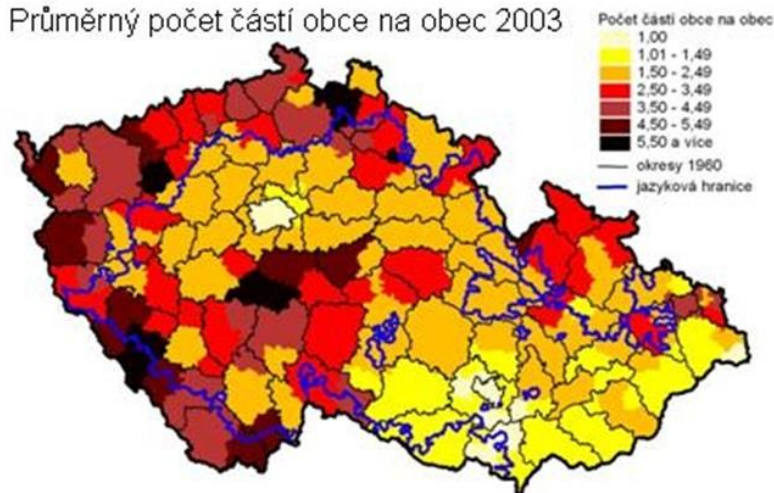
Vývoj počtu obcí v Česku (1950–2001)

Struktura obcí v Česku podle počtu obyvatel (2001)

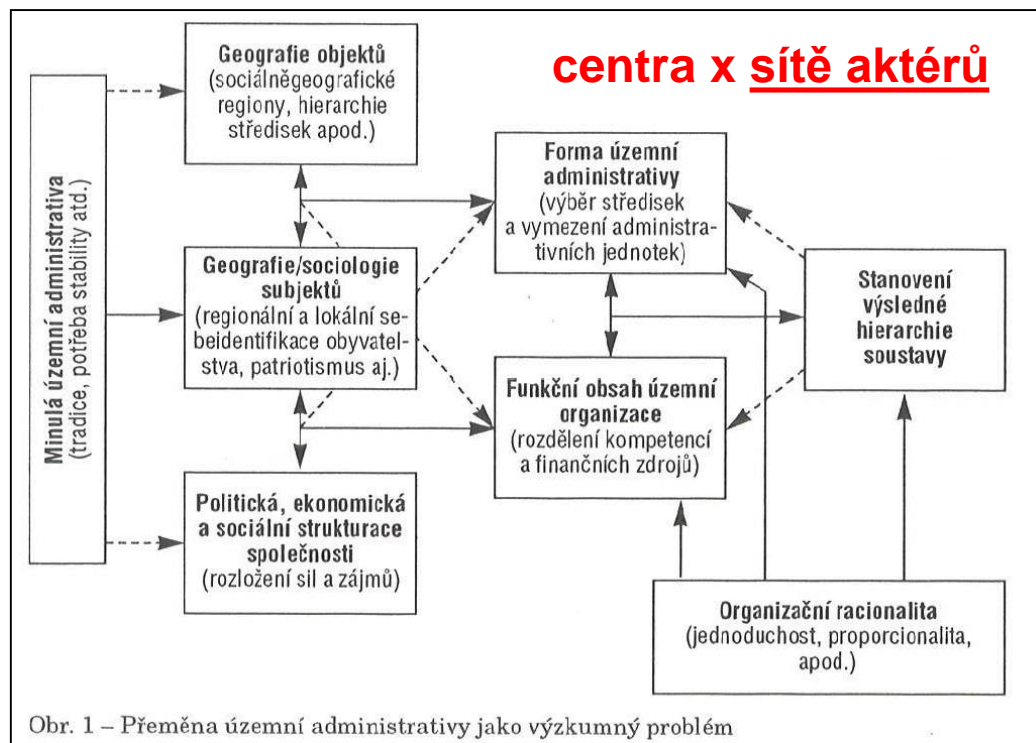
Průměrný počet částí obce na obec 2003

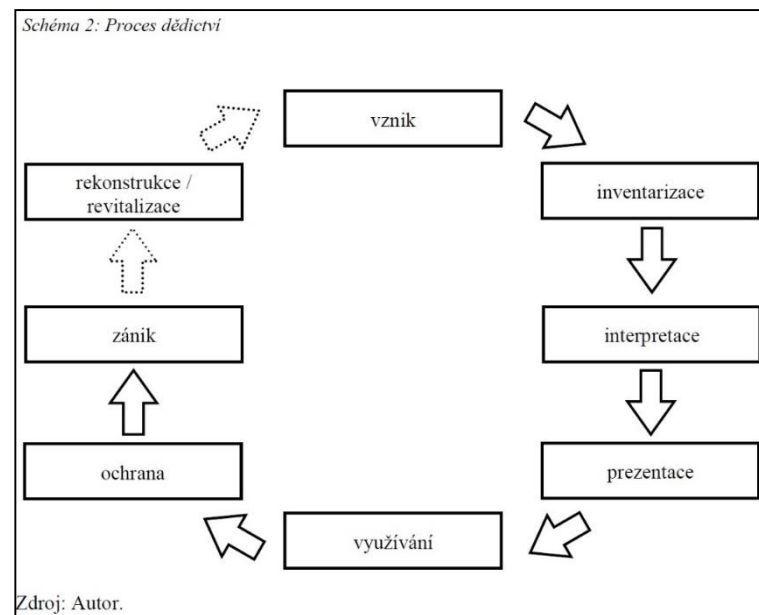
Spolupráce = proces

- výsledek územně diferencovaného působení obecných a specifických procesů
- vnější rámce x vnitřní podmíněnosti
- pro její formování, reprodukci jsou určující společenské a časoprostorové kontexty

Obr. 1 – Přeměna územní administrativy jako výzkumný problém

Hampl (1996)

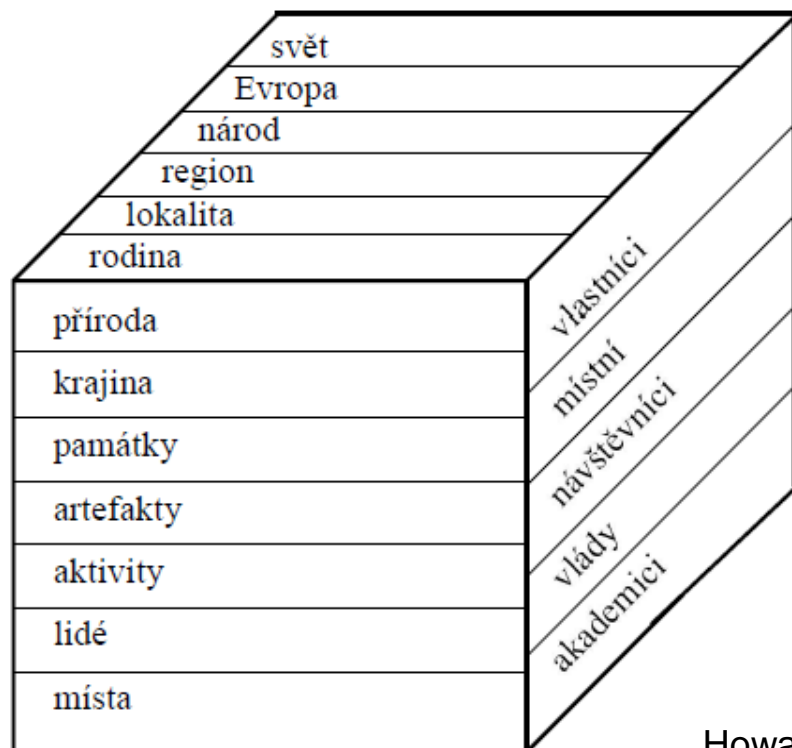

Zdroj: Autor.

Jelen (2021)

Aktéři/subjekty spolupráce

Howard (2003)

vnější

X

vnitřní

oficiální (obdařeni mocí)

X

neformální

materialisté

X

postmaterialisté

Územní diferenciaci podmíněností spolupráce („měkkých“ faktorů)

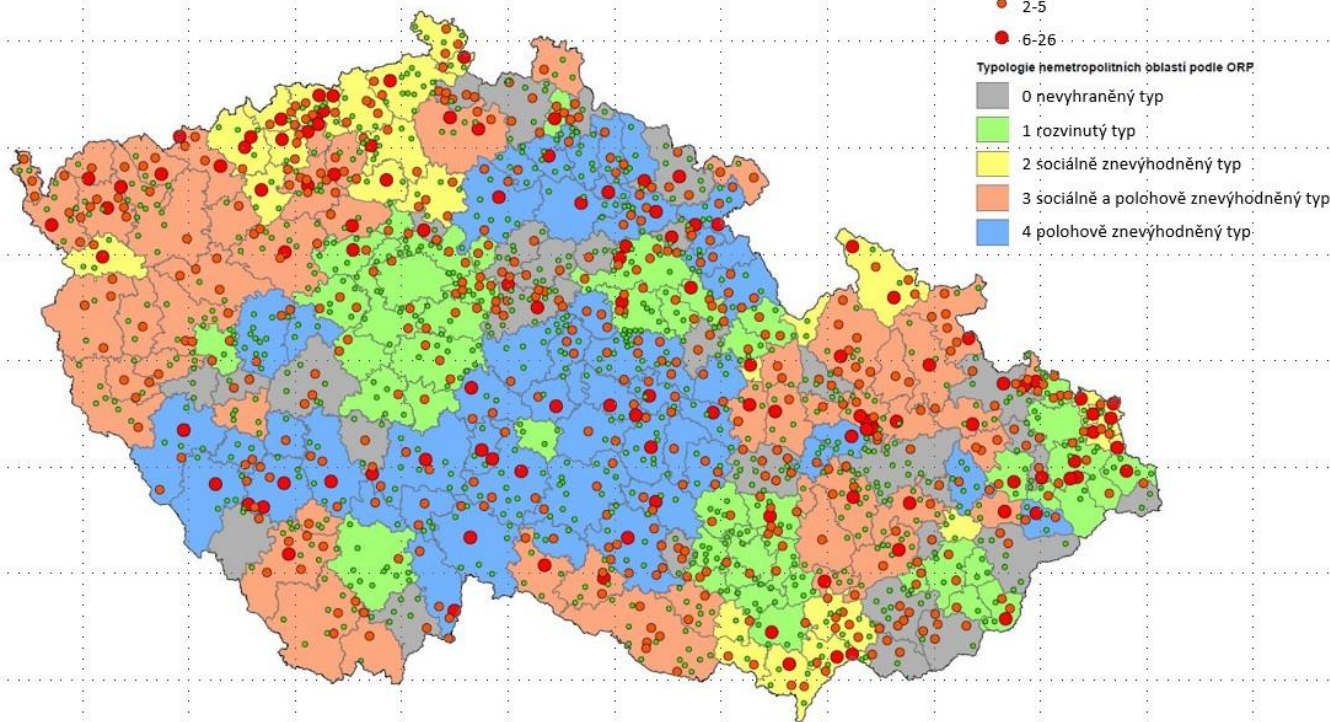
Spolupráce malých obcí = rozdílné venkovy

TA ČR BETA (Nástroje rozvoje nemetropolitních oblastí Česka)

Rozmístění respondentů sociologického výzkumu STEM

1:750 000

0 20 40 60 80 km

Malé obce = rozdílné venkovy (potřeby i nástroje)

TA ČR BETA (Nástroje rozvoje nemetropolitních oblastí Česka)

Postoje obyvatel – vnímání prostředí

- fyzického i sociálního
- schopnost identifikovat (vnitřní) potenciál
- reflexe vývoje / proměn

Lidský a sociální kapitál obyvatel

- **důvěra – angažovanost – participace**
- **vztahy/vazby – otevřenost/uzavřenost komunit**
- **hodnotová orientace**

Potvrzena územní diferenciaci potenciálu (vnějšího x vnitřního)

= různé formy a významy spolupráce, motivace, míra / intenzita, efekty

Spolupráce malých obcí = rozdílné venkovy

TA ČR BETA (Nástroje rozvoje nemetropolitních oblastí Česka)

Rozdílné venkovy – důvěra

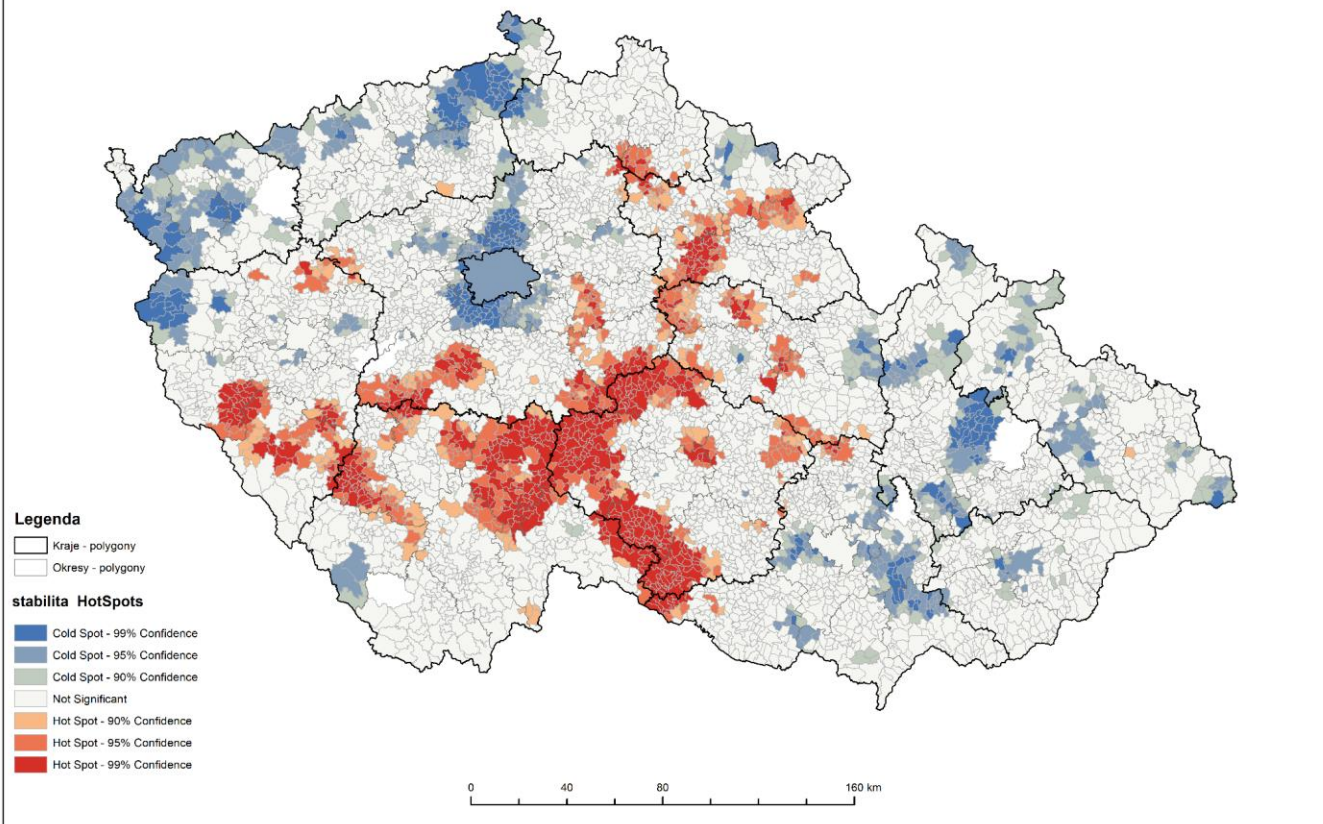
TA ČR BETA (Nástroje rozvoje nemetropolitních oblastí Česka)

Typ: klíčové problémy / aktéři	ANO (důvěra)	NE (nedůvěra)
0 (nevyhraněný): vnitřní polarita centrum–zázemí	místní samospráva, obyvatelé, místní podnikatelé a živnostníci	stát, státní správa
1 (++)	místní samospráva, obyvatelé, sdružení a spolky, kraj, podnikatelé a živnostníci	stát, státní správa
2 (+-): kvalita fyzického, sociokult. i institucionálního prostředí (vztahy, důvěra, angažovanost)	kraj, stát	místní samospráva, obyvatelé, sdružení a spolky, kraj, stát
3 (--): kvalita fyzického, socioek., sociokult. i instituc. prostředí, integarce (doprava, vybavenost, vztahy, důvěra, angažovanost)	místní samospráva (<i>ne</i>)	kraj, stát, podnikatelé a živnostníci, sdružení a spolky
4 (-+): kvalita socioekonomického prostředí, integrace (doprava, vybavenost)	místní samospráva, sdružení a spolky, obyvatelé	kraj, stát, podnikatelé a živnostníci, poloha, přírodní podmínky

Rozdílné venkovy – angažovanost a participace

HOT SPOT ANALÝZA LOKÁLNÍCH POLITICKÝCH ELIT V ČESKU V LETECH 1994–2022

Rozdílné venkovy – angažovanost a participace

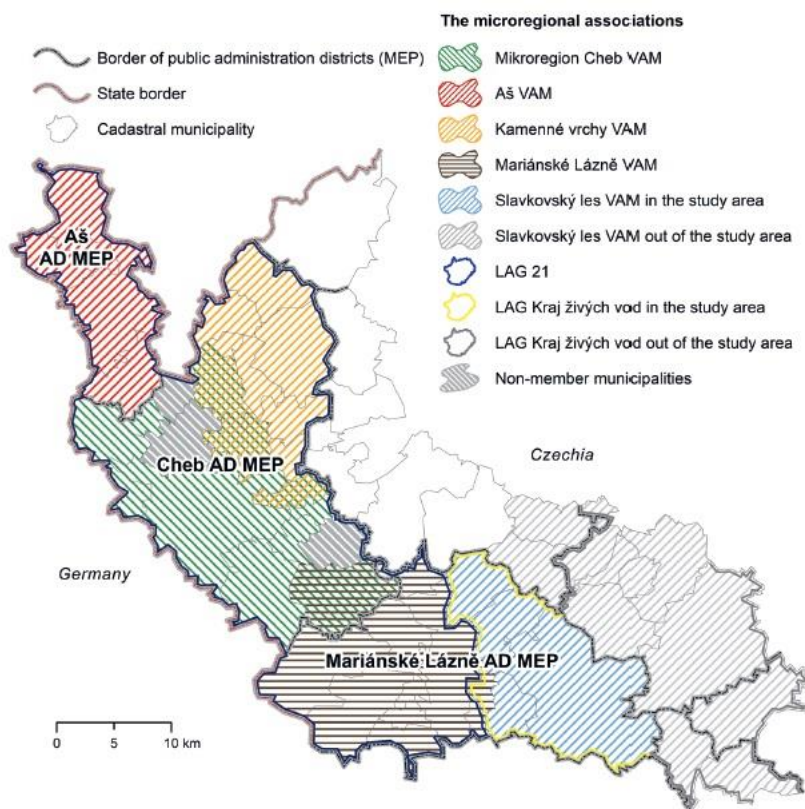

Fig. 4 – Microregional associations in Cheb district in 2020.

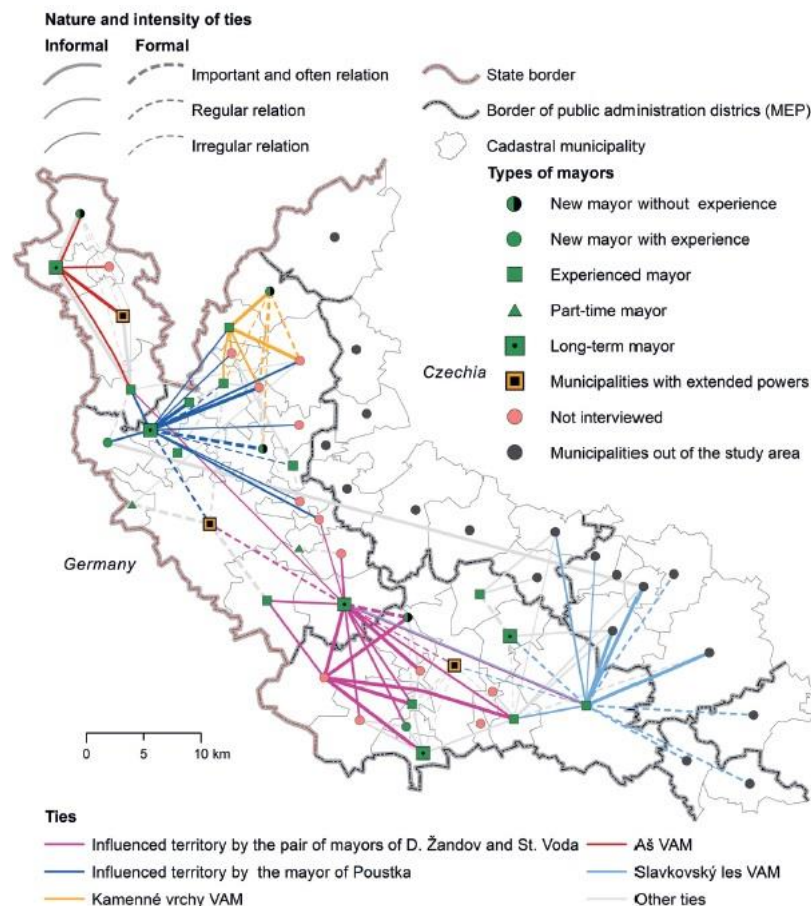

Fig. 6 – Nature and intensity of mayor's ties in Cheb district in 2020. Source: Author's field survey (from April to June 2020), n = 24.

Rozdílné venkovy – angažovanost a participace

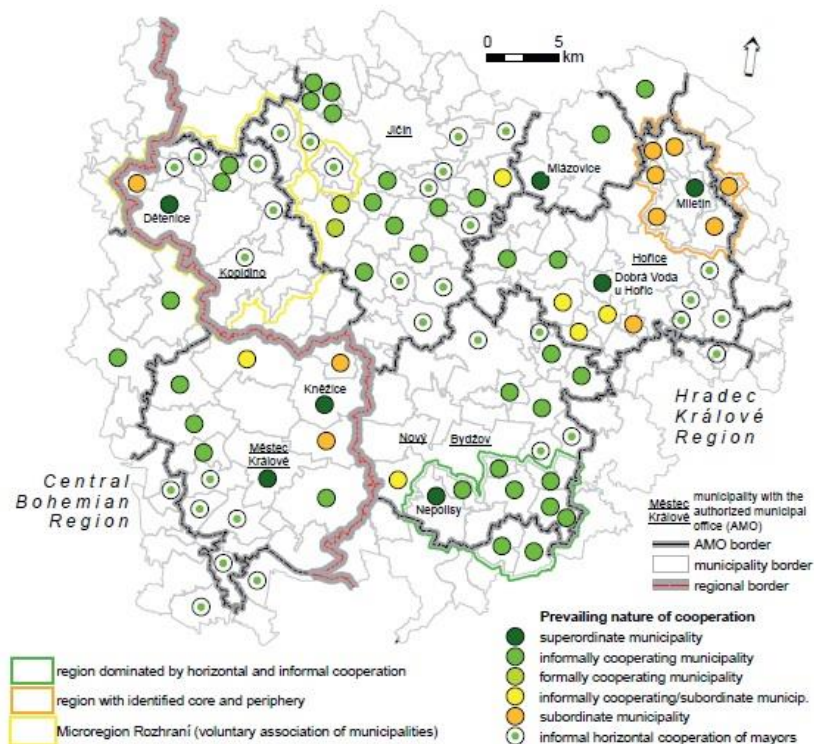

Fig. 2 – Cooperation of the municipalities in the studied region according to its prevailing character. Constructed on the basis of the formality of the relationships, the direction of the interactions and power relations. No cooperation was identified where there is no any diagram. Source: Author's field survey (November 2016 – January 2017).

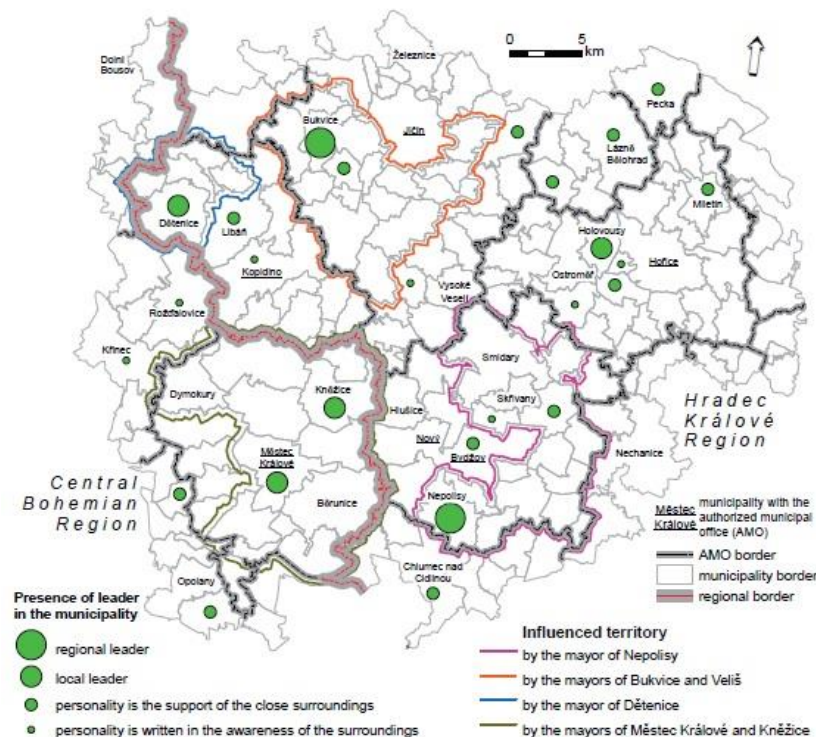
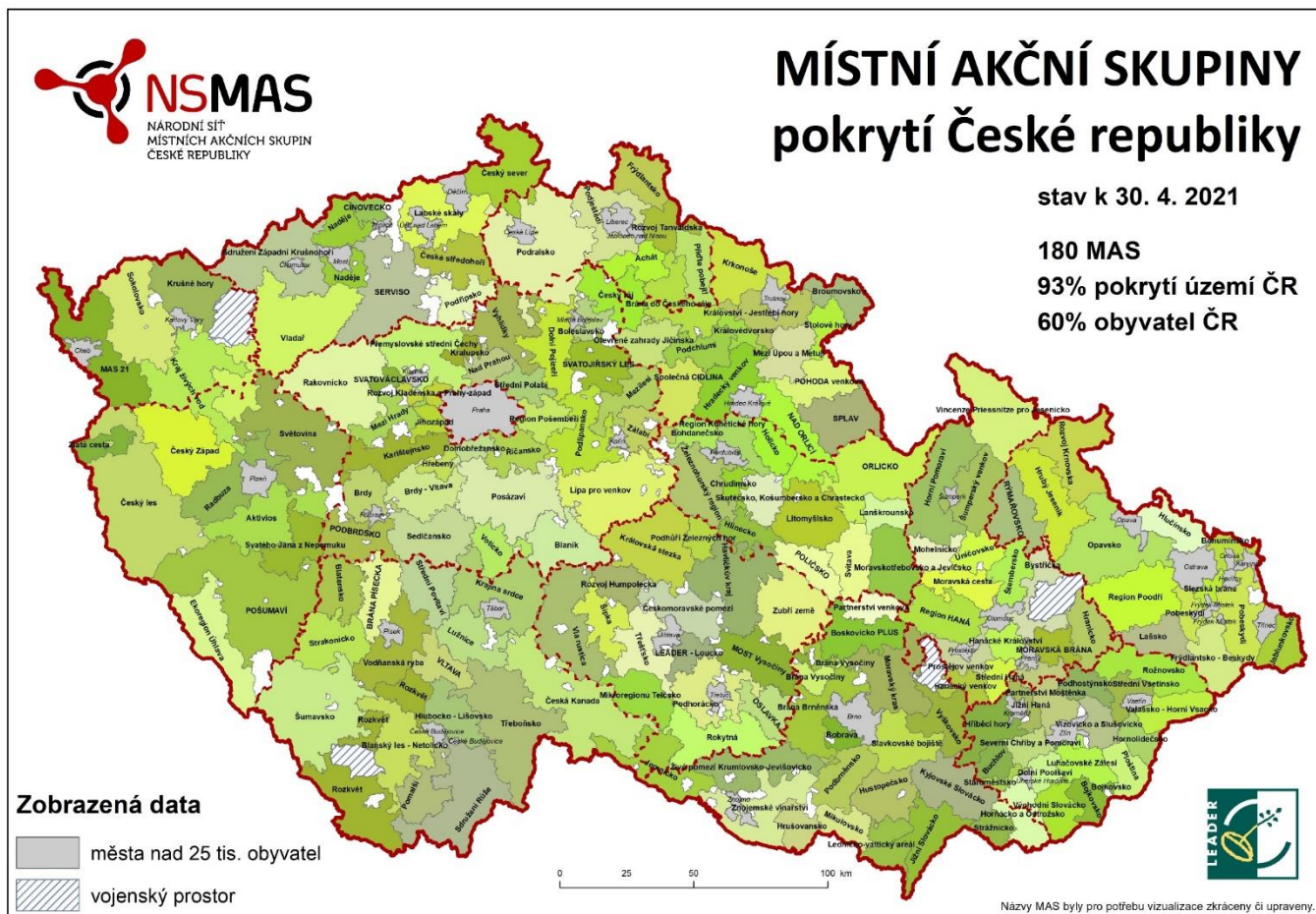

Fig. 3 – Leaders of the studied region and surrounding area influenced by these leaders. The size of the diagram represents the absolute frequency of the references (1, 2, 4 and 7). Source: Author's field survey (November 2016 – January 2017).

Platformy pro formování a rozvoj vzájemné spolupráce

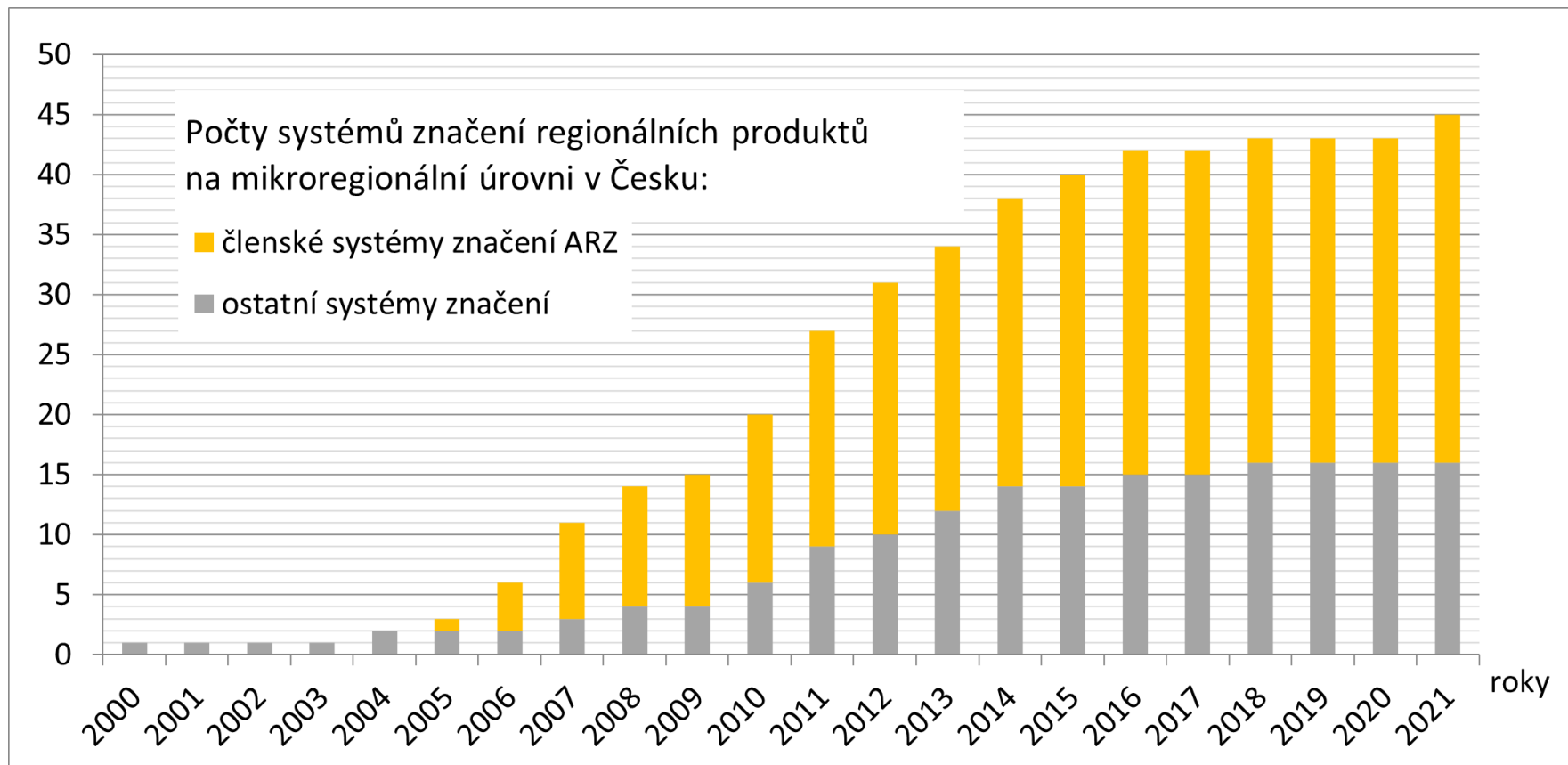

Důvěra – angažovanost – participace

„Place branding“ – „place / regional marketing“

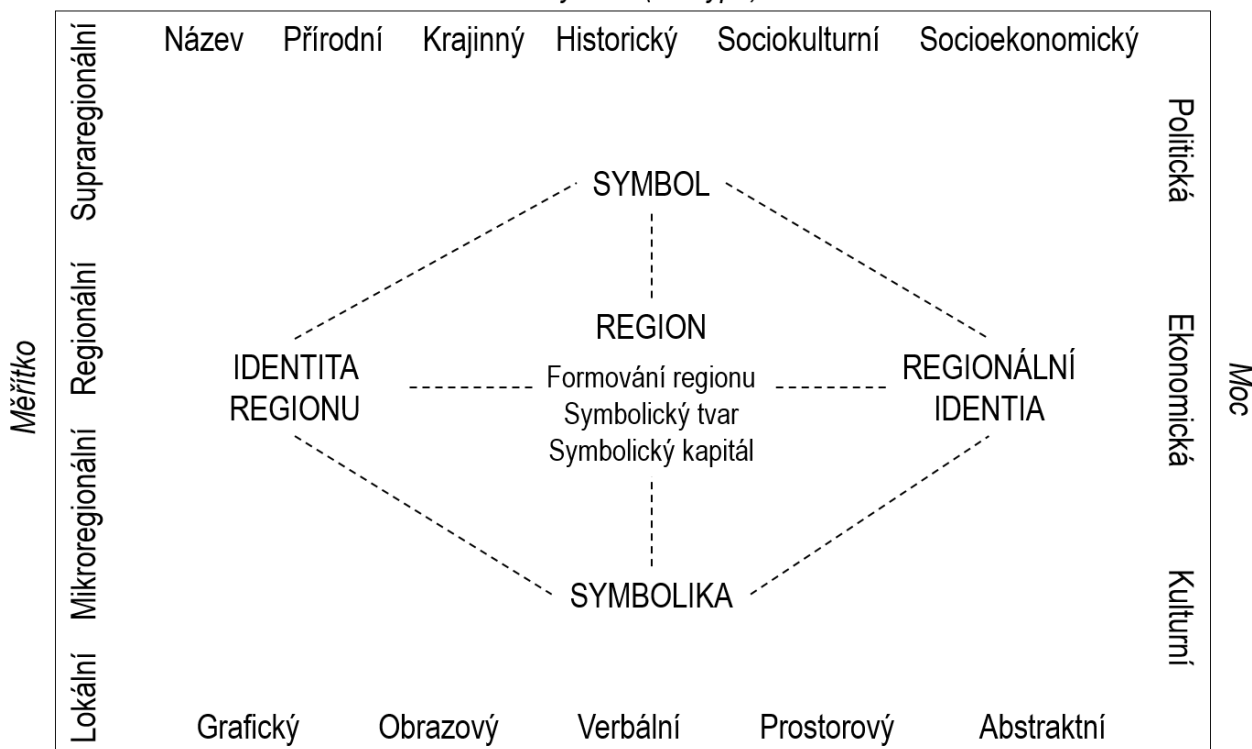
Systemy značení regionálních produktů v Česku (2000–2021)

Obec = identity (image i vztah sounáležitosti)

Symbol (dle typu)

Symbol (dle formy)

Obec = úřad (instituce s adresou) x lokální komunita

Závěrečné poznámky: spolupráce (malých) obcí

Spolupráce obcí

= spolupráce konkrétních subjektů (institucí), instituce = konkrétní lidé

= spolupráce konkrétních lidí (aktérů)

Jak se utvářela, utváří a bude utvářet?

Hledat nové („komplementární“ ne „alternativní“) formy spolupráce!

Kteří aktéři/subjekty se podílejí na utváření spolupráce?

Oslabit roli státu (státní správy)!

Posílit zapojení privátního a nevládního sektoru! (např. vlastníků krajiny)

Dát hlas mladým!

Které hodnoty se spolupráci přisuzují?

Jakými významy pojem „spolupráce“ obdařují?

Oslabit důraz na materiální prospěch! (Méně „pomníků“ – lepší „klíma“)

Posilovat hodnotu sounáležitosti a (spolu)odpovědnosti!

Závěrečné poznámky: spolupráce (malých) obcí

Kdo a s kým by měl či mohl spolupracovat?

státní správa: obec musí spolupracovat

samospráva: obec může x nemusí spolupracovat

státní správa by neměla omezovat samosprávu nad rámec zákona

- aktéři/subjekty a jejich zájmové skupiny z různých sfér (veřejné, privátní, NGO),
- územní komunity v různých geografických polohách
- všemi směry (horizontálně x vertikálně; svazující x přemostující SK)

Oslabit důraz na formální spolupráci.

**Podněcovat pocit vzájemnosti – důvěru, participaci, angažovanost –
formování (neformálních) sítí „zdola“!**

Existují platformy pro formování a rozvoj vzájemné spolupráce aktérů/subjektů?

Příliš mnoho! („Příliš mnoho náčelníků a málo indiánů!“)

Prosadit samosprávu v „nadobecní“ úrovni!

Závěrečné poznámky: spolupráce (malých) obcí

Bariéry spolupráce (malých) obcí:

- inflace strategií, koncepcí... (nezřídka formální) + soutěží
- materialismus a odpovědnost lokálních elit (financování „našeho“ x „ostatních“)
- silná lokální identita + nekritický patriotismus místních komunit
- absence integrálního/komplexního přístupu k řešení problémů (vize)
- absence samosprávy mezi úrovní obce a kraje

Podněty pro rozvoj spolupráce:

- formulování a sdílení „vize“ (mikro)regionu / místní krajiny
- participace při formování symbolického a institucionálního „tvaru“ území
- posílit „vícevrstevnatost“ územních identit

Pěkný sen: kooperace – koordinace – ideálně „zdola“

Tvrdá realita: konkurence (soupeření) – koexistence – konflikt – „shora“

Posilovat vědomí nejen lokální, ale územní (regionální) sounáležitosti, (spolu)odpovědnosti a aktivitu územních komunit!

Závěrečné poznámky

Posilovat sociální kapitál = vzájemnou důvěru, angažovanost, participaci

- artikulovat a komunikovat problémy, potřeby, vize
- propojovat „paralelní“ světy + neprosazovat „moc“
- pochopit a respektovat odlišné zájmy a hodnoty aktérů/subjektů
- hledat „kompromisy“ a „společná“ řešení
- formulovat, sdílet a „společně“ naplňovat představy

Co pro (malé) obce můžeme udělat my? (Malé obce si nepomohou!)

- Pozornost je třeba věnovat nejen úspěšným obcím (příklady dobré praxe), ale i či právě obcím problémovým!
- Prohlubujme integraci (malých) obcí do regionálního systému!
- Snížíme tím jejich marginalizaci! To vše nejen ve prospěch obyvatel obcí, ale i regionů a nás všech!
- Preferujme kvalitu spolupráce před její „kvantitou“.
- Oslabme význam státní správy a administrativních hranic! (Nesvazujme aktivity obcí = lokálních / územních komunit správními hranicemi.)

*Jak účastníci semináře Venkov 2024,
který je věnován problémům malých obcí,
vlastními slovy definují pojem **spolupráce**?*

**Děkuji všem, kteří spolupracují!
Děkuji vám za pozornost!**

pavel.chromy@natur.cuni.cz

Usilujme o zřízení „odboru úpadku venkova“!